

بصره

درگذشت نیما حضرتی، مترجم

مترجم آثار کلاسیک و سخت‌خوان نویسندگان برجسته‌ای از جمله آگاتا کریستی و جوزف کنراد دوشنبه شب درگذشت. نیما حضرتی، مترجم آثار کلاسیک و سخت‌خوان نویسندگان برجسته‌ای از جمله آگاتا کریستی و جوزف کنراد دوشنبه شب بر اثر ایست قلبی درگذشت. حضرتی متولد فروردین سال ۱۳۶۴ بود و روی ترجمه آثار سخت‌خوان که زمان زیادی برای ترجمه نیاز دارد، تمرکز داشت. او ترجمه آثار حلقه: کمدی در سه پرده، قصه‌های آشوب، آقای کوئین مرموز، آواز قو، شیخ مرگ بر فراز نیل، اما و جین آستین و بسیاری دیگر را در سابقه خود داشت.

کتاب

«پسمانده‌های بیداری در خواب» نوشته محمد رحیمیان

کتاب «پسمانده‌های بیداری در خواب» نوشته محمد رحیمیان، بررسی نمایشنامه‌های ساموئل بکت از منظر تئودور آدورنو جامعه‌شناس و فیلسوف آلمانی است که در چهار فصل به فلسفه هنر آدورنو، معماری تفسیر در آثار بکت، تحلیل نمایشنامه در انتظار گودو و تحلیل نمایشنامه دست آخر می‌پردازد. فصل اول کتاب با نقل قولی از فردریش شلگل آغاز می‌شود اینکه در آنچه فلسفه هنر نامیده می‌شود معمولاً یکی از این دو غایب‌اند یا فلسفه، یا هنر. این نقل قول در کتاب نظریه زیبایی‌شناسی آدورنو آمده است. پیوند میان فلسفه و هنر از دغدغه‌های اساسی آدورنو بوده است؛ پیوندی که حاصل تفکر دیالکتیکی او و یکی از محورهای مباحث در نظام فکری وی در حوزه زیبایی‌شناسی است. در کتاب به این موضوع اشاره می‌شود که آدورنو، خودآیینی هنر را از خاص‌بودگی‌اش می‌داند و عقیده دارد هنر را نه می‌توان به شکل، تقلیل داد و نه می‌تواند به طور کامل مفهومی کرد. «یعنی هنر نه تنها یک فلسفه مستقر و جاافتاده را افاده نمی‌کند بلکه

از چنین فلسفه‌ای و به تبع ذات خود از هر امر مفهومی مستقری گریزان است.» در ادامه همین بحث است که به موسیقی در نگاه آدورنو اشاره می‌شود. در نظر او، موسیقی گرچه نوعی فاعل است اما با دیگر اشکال شناخت متفاوت است؛ به گونه‌ای که اولاً در غیاب فرم غیرقابل تصور است و ثانیاً خود این تئور فرم، مفهومی را شکل می‌بخشد که فراتر و وسیع‌تر از خود مفهوم است. «یعنی گوش چیزی می‌شنود که مفهوم، قادر به توضیح آن نیست.» در کتاب وقتی نویسنده به نمایشنامه در انتظار گودو می‌رسد، پیوسته اینطور آن را معرفی می‌کند: «در انتظار گودو،

کافیه تاریخی

سالروز ترور برهان الدین ربانی رییس شورای صلح و رییس جمهور سابق افغانستان

برهان‌الدین ربانی، رهبر حزب جمعیت اسلامی افغانستان، رئیس جمهور سابق این کشور از ولایت بدخشان بود. وی در یک حمله انتحاری در خانه‌اش در محله وزیر اکبرخان کابل کشته شد. ربانی در زمان مرگ رئیس شورای عالی صلح در افغانستان و مذاکره کننده ارشد دولت با گروه طالبان بود. وی از سال ۱۳۸۹ تا پایان زندگی‌اش، ریاست شورای عالی صلح افغانستان که با حکم حامد کرزی تشکیل شده بود را بر عهده داشت. این شورا وظیفه مذاکره با گروه طالبان با هدف دستیابی به صلح پایدار و یافتن راهی مسالمت‌آمیز برای پایان دادن به درگیری‌ها در افغانستان را بر عهده داشت. برهان‌الدین ربانی در بیست و نهم شهریور ۱۳۹۰ در اثر یک انفجار انتحاری در منزل خود کشته شد. در زمان انفجار بمب، تعدادی از اعضای شورای عالی صلح افغانستان در منزل وی با دو نفر از اعضای طالبان در حال گفت و گو بودند که یکی از نمایندگان طالبان، مواد منفجره‌ای که در دستارش (عمامه‌ای که بر روی سر می‌بندند) پنهان کرده بود را منفجر می‌کند. برهان‌الدین ربانی یک شخصیت مهم در افغانستان محسوب می‌شد و ترور وی با ترورهای دیگر مجاهدین از جمله ترور ژنرال داود داود و احمد کرزی متفاوت بود و به همین دلیل ضرورت شناسایی عوامل این ترور به طور جدی احساس می‌شد. رحمت‌الله نیل، سرپرست وقت اداره امنیت ملی افغانستان نیز گفته بود نیروهای امنیتی، فردی را در ارتباط با ترور برهان‌الدین ربانی دستگیر کرده که اعترافات او دولت افغانستان را به یافتن حقایق در این زمینه کمک می‌کند. امروز در حالی که یک سال از ترور رئیس شورای صلح افغانستان می‌گذرد هنوز عامل یا عاملان این ترور مشخص نشده و مسائل پشت صحنه این اتفاق کماکان در پرده ابهام است. با توجه افزایش خشونت و ترور توسط گروه طالبان، در ابتدا ترور استاد ربانی به این گروه نسبت داده شد. تلاش مقامات و رسانه‌های غربی نیز از اولین ساعات این حادثه این بود که طالبان را مقصر جلوه دهند. اولین خبر را خبرگزاری رویترز بر همین

یادداشت‌ها

تک مضرابی بر بیت: «چه نسبتی است میان همیشه و فردا/که هرچه می‌شنوم پرت می‌شوم آن‌جا» از ایرج صف‌شکن

شناور بودن در زمان

است، ما پر تیم، هرچه می‌گوییم پرت است، اصلاً در جهان مفهومی نیست؛ همه در این آستانه گیج و گولند و منگ، همه در گودال دنیا افتاده‌اند. سپهری می‌گوید: «آدم این‌جا تنهاست.» «این‌جا کجاست؟ چرا نمی‌گویید مثلاً آدم در خانه اش، تنهاست، آدم در میان صد هزاران آدمی تنهاست. رودکی می‌گوید: «با صد هزار آدمی تنهایی‌ایی صدا هزار آدمی تنهایی.» باز مسأله «این‌جا» پیش می‌آید؛ این‌جا یعنی «این‌زمان» آدمی در این روزگار تلختر از زهر تنهاست. شعر همین‌جا کلید می‌خورد که صف‌شکن با یک نگاه فلسفی، «آن‌جا» را «همیشه و فردا» و آینده می‌داند. اصلاً دیروز، امروز و فردا با

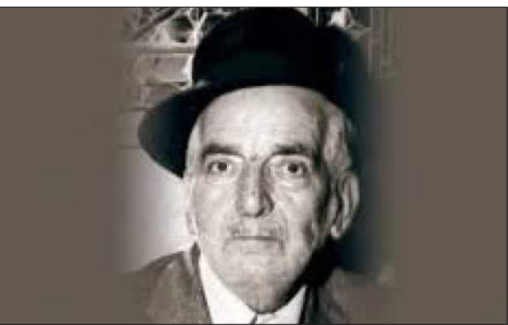
فیض شریفی

منتقد و پژوهشگر ادبیات

شاعر «فردا» را از «همیشه» جدا کرده، شاید فردای نیامده جزئی از همیشه باشد. «آن‌جا» کجاست؟ شاید میان «همیشه و فردا» باشد. شاید خود همیشه و فردا باشد. شاعر «جا» را «گاه» کرده، او در هرچه زمان شناور است، معلق است، او هرچه می‌شنود پرت است، بی‌پرده است. چه می‌شنود معلوم نیست، چه می‌شنود که نمی‌پردازد؟ اصلاً مصراع نخست باید سوال راوی باشد، خود سوال هم پرت است، هر کس هر چیز هم به پاسخ بیاورد پرت

یاد

خان‌بابا مشار؛ پایه‌گذار کتاب‌شناسی کتاب‌های چاپی

خان‌بابا مشار از پایه‌گذاران کتاب‌شناسی کتاب‌های چاپی فارسی به‌شمار می‌رود. وی پس از اتمام تحصیلات مقدماتی و متوسطه خود به خدمت وزارت دارایی درآمد. مشار ۲۱سال در وزارت دارایی کار کرد و سرانجام به میل خود بازنشسته شد و به کشاورزی و تحقیق پرداخت. برجسته‌ترین اثر او کتابی است که به فهرست مؤلفان کتاب‌های چاپی عربی و فارسی اختصاص دارد. از میان خدمات مشار به‌نظر می‌رسد که فهرست کتاب‌های چاپی فارسی بیش‌تر مورد مراجعه و محمل شهرت مشار است، اما تألیف اصلی او، مؤلفین کتب چاپی فارسی و عربی است که یک زندگینامه - کتاب‌شناسی به سبک معجم المطبوعات العربیه و المعربه (۱۳۳۹ق/۱۲۹۹ش)، تألیف یوسف الیان سرکیس است. مشار برای گردآوری مواد اثر خود ۱۵ سال در ایران و عراق سفر کرد و از موجودی کتابخانه‌ها و کتابفروشی‌های بسیاری در شهرهایی همچون تهران، قم، اصفهان، مشهد، تبریز، نجف، و کربلا صورت‌برداری کرد. اثر دیگر مشار، یعنی فهرست کتاب‌های چاپی فارسی، حاصل ابراز علاقه انجمن ایرانی فلسفه و علوم انسانی به سرپرستی سیدحسن تقی‌زاده نسبت به تهیه کتاب‌شناسی جامع انتشارات فارسی در رشته‌های مورد علاقه انجمن بود. انجمن مذکور پس از اطلاع از کار مشار، به وی پیشنهاد کرد از دست‌نویس‌هایی که برای مؤلفین کتب چاپی و عربی گردآوری کرده بود، یک فهرست الفبایی از نام کتاب‌های چاپی فارسی تهیه کند. مشار این پیشنهاد را پذیرفت و حاصل کار خود را به رایگان در اختیار انجمن ایرانی فلسفه و علوم انسانی گذارد. ویرایش نخست فهرست کتاب‌های چاپی فارسی (۱۳۳۷-۱۳۴۲ش)، حاوی مشخصات حدود ۱۴۰۰۰ (از بین ۲۰۰۰۰) عنوان کتاب فارسی انتشار یافته تا آن زمان است و نخستین فهرست نسبتاً جامع کتاب‌های چاپی فارسی محسوب می‌شود. ویرایش

یادداشت‌ها

ایران سرزمین کهن...

چرا هیچ کدام در مورد دلبران تاریخ ساز کشور خردمان هیچ نمی‌دانید؟ یکی از دوستان شانه بالانداخت و جواب داد: ما بیشتر این اطلاعات را از سریال‌ها و مستندات رسانه‌ای و فضای مجازی می‌دانیم. گفتیم: چه خوب. اما در برخی از کتاب‌های بزرگ در این باره نوشته شده است. یا از موبایل با یک سرچ می‌توان کلی اطلاعات به دست آورد. که باز یکی دیگر از دوستان جواب داد: ما بعد از کلی جستجوی کار وقت کنیم کمی به تماشای برنامه‌ای بنشینیم یا در فضای مجازی محتوایی را نگاه کنیم. دوستی دیگر جواب داد: من کتاب می‌خوانم اما راستش را بگویم از بس از کشورهای دیگر آثار نمایشی هست به‌ترواقیع‌ها و نام‌ها در ذهن آدم ماندگار می‌شود. نفس عمیقی کشیدم، سرم را آرام تکان دادم و گفتم: اما اضافه کردن دانش تاریخ پرافتخار سرزمین کهن مان به کوله پشتی سفر زندگیمان امری به نظر ضروری می‌آید. زیرا در کنار شناخت پیشینیان خودمان را می‌شناسید؟ این‌بار هم جواب همان بود. بالاخره یکی از دوستان کلمه صبرش لبریز شد و پرسید: این‌ها چه کسانی هستند؟ گفتیم: این‌ها تاریخ و پیشینه مردمان ایران زمین اند و از آنجا که همیشه این موضوع دغدغه ذهنی‌ام هست که چرا افراد زیادی با تاریخ ایران قبل از صفوی آشنایی ندارد؛ سررشته سخن را به دست گرفتیم و ادامه دادیم: تا به الان هر چه گفتید از دلبر مردان کنشورهای دیگر بود، چه در ایران و چه در خارج آن. ما به عنوان دانشجوی زنی که نویسنده‌ای را حرفه و شغل خود قرار داد به گوش افراد زیادی آشنا نیست؟ من به شخصه وقتی در دانشت‌های و در کتاب‌های تاریخی نام برخی از زنان دلاور و جنگجوی ایران را از زمان بنیان‌گذاری ایران می‌شناسم و متعجبانه می‌بینم که در این میان نام‌های مردان در میدان جنگ دلبرانه چنگیده‌اند و هم با دانش خود بنیان‌گذار خیلی از بنیاد‌های علمی بوده‌اند. و می‌گویم هیچ‌انگیز خیر ندارند؟ چرا اسم آفرین سرزمین یا جهانیان از این همه افتخارآگاهی دارند؟ بعد از این حرفم سکوت کردم. برخی به فکر فرورفته بودند. شاید به حرف‌های من فکر می‌کردند. شاید دلبری آرمیس یا‌اما خوشحال بودم. بالاخره یکجا حرفی که در این باره در دلم خاک می‌خورد از فریاد زده بودم. شاید گوش‌ی آن را شنیده باشم.

راضیه خدانی

شاعر

همچون اثری مدرنیستی، مرهون سازوارگی و تناقضی زاینده است که علیرغم اصرار بر عدم دلالت، با ازدحام دلالت‌ها مواجه می‌شود و در عین حال بر هیچ چیز دلالت نمی‌کند و این درست وضعیت انسان مدرن است که بر خلاف احاطه شدن با انبوه دلالت‌های تاریخی، اجتماعی، فلسفی و مفاهیم متافیزیکی، به وضعیتی از بی‌دلالتی و بحران بی‌معنایی، دچار شده است.» کتاب «پسمانده‌های بیداری در خواب» که به بررسی نمایشنامه‌های ساموئل بکت از منظر آدورنو می‌پردازد توسط انتشارات رمان سخن در ۱۶۴ صفحه روانه بازار نشر شده است.

یادداشت‌ها

این بوی روح‌پرور از آن خوی دلبر است
 وین آب زندگانی از آن حوض کوثر است
 ای باد بوستان مگرت نافه در میان
 وی مرغ آشنا مگرت نامه در پر است
 بوی بهشت می‌گذرد یا نسیم دوست
 یا کاروان صبح که گیتی منور است
 این قاصد از کدام زمین است مشک‌بوی
 وین نامه در چه داشت که عنوان معطرست

مجازگان

وقتی مستقل میشی میفهمی خرید خوراکی و وسایل برای تهیه غذا و آماده کردم سبزی، گوشت و...از خود آشپزی سختتره، یهو وسط آشپزی می‌بینی نمک نداری! اگه یادت بره اشغالا رو ببری بیرون خونه شبیه فاضلاب میشه! حواس‌ت باید به پرداخت قبضه‌ها و شارژها باشه یهو برق خونت قطع نشه. (زن ناصرالدین شاه)

آینده شغلیم رو اینطوری می‌خوام که برم به کشور آسیایی و ایسم یه گوشه غذای خیابونی بیزم بی استرس. زبون هیشکی رو هم نفهمم. (دریما)
 بچه‌ها من یه لیست درست کرده‌ام از مشکلات شهری تهران. قریون دستتون. تا رونالدو نرفته اینو برسوندید به بالادستی‌ها، بلکه دیکه صبح‌به‌صبح تا فرمون موتور سقوط نکنم تو چاله‌چوله‌های همت‌شرق. (الف. امیر)

حالا و هوای این ۴۸ساعت تهران، خیلی منو یسار فیلم «مهمان مامان» داریوش خان مهرجویی میندازه! اونجایی که اهالی ساختمان، خودشون رو به آب و آتش می‌زدن که از مهمان ناگهانی‌شون، درست پذیرایی کنن. ولی بعد از رفتن اون مهمون، نه ترک‌های دیوار درست شد، نه شیر آب دستشویی و نه جوراب‌های مرد خونه رفو شدند! اگه فیلترینگ مایه آبروبریزی، اگه جا داره ایران قشنگتر بشه، چرا برای ما نه!!! (ELIM)

تجربیات

معمای کیهانی که تلسکوپ «جیمز وب» از حل آن درماند

داده‌های جدید تلسکوپ فضایی جیمز وب نشان می‌دهد بحران در کیهان‌شناسی همچنان ادامه دارد. یک موضوع بسیار عجیب در کیهان‌شناسی وجود دارد. طی چند دهه اخیر، یک سوال بزرگ در این حوزه باعث ایجاد بحران شده است: جهان با چه سرعتی در حال انبساط است؟ می‌دانیم که جهان از زمان مه‌بانگ در حال انبساط بوده است، اما سرعت دقیق این انبساط هنوز به طور قطعی مشخص نیست. مشکل این است که به نظر می‌رسد نرخ انبساط بسته به عواملی که برای اندازه‌گیری آن استفاده می‌شود متفاوت است و هیچ کس مطمئن نیست علت چیست. به تازگی، تحقیقات جدید با استفاده از تلسکوپ فضایی جیمز وب نشان داده است که این مشکل به این زودی‌ها از بین نمی‌رود. وب اندازه‌گیری‌های قبلی نرخ انبساط را با استفاده از داده‌های تلسکوپ فضایی هابل اصلاح کرده است و تناقض آشکار هنوز وجود دارد. سرعت انبساط جهان به ثابت هابل معروف است و دو روش اصلی برای اندازه‌گیری آن وجود دارد. راه اول این است که به کیهان‌شناس‌های دوردست نگاه کنید و با نگاه کردن به انواع خاصی از ستارگان که سطح روشنایی قابل پیش‌بینی دارند، بررسی کنید که چقدر دور هستند. این به شما می‌گوید که برای چه مدتی نور از آن کیهان‌شناس در حال حرکت به سمت ما بوده است. سپس محققان به انتقال سرخ آن کیهان‌شناس نگاه می‌کنند که نشان می‌دهد در این مدت چقدر انبساط رخ داده است. این روش اندازه‌گیری ثابت هابل است که توسط تلسکوپ‌های فضایی مانند هابل و جیمز وب مورد استفاده قرار می‌گیرد. روش دیگر این است که به تشعشعات باقی مانده از مه‌بانگ نگاه کنیم که پس‌زمینه اشعه مایکروویو کیهانی نامیده می‌شود. با مشاهده این انرژی و چگونگی تغییر آن در سراسر جهان، محققان می‌توانند کیهان‌شناسی را که آن را ایجاد کرده است، مدل‌سازی کنند. این به شما امکان می‌دهد دریابید که چگونه جهان در طول زمان می‌تواند منبسط شده باشد. مشکل این است که این دو روش در رقم نهایی ثابت هابل با هم اختلاف دارند. در حالی که روش‌های اندازه‌گیری دقیق‌تر می‌شوند، تفاوت از بین نمی‌رود. در تحقیقات جدید وب که در آن از ستارگان خاصی به نام متغیرهای دلتا قيفاووسی برای محاسبه فاصله استفاده می‌شود، محققان به کیهان‌شناسان‌جی‌سی-۵۵۸۴ (NGC ۵۵۸۴) نگاه کردند تا ببینند آیا اندازه‌گیری‌هایی که هابل از این ستارگان انجام داده است درست است یا خیر و اگر درست نیست، این می‌تواند اختلاف در تخمین‌های ثابت هابل را توضیح دهد. محققان اندازه‌گیری‌های قبلی هابل از ستارگان را مد نظر قرار دادند و وب را به سمت همان ستاره‌ها نشانه گرفتند تا ببینند آیا تفاوت‌های مهمی در داده‌ها وجود دارد یا خیر. هابل به گونه‌ای طراحی شده بود که اساساً در طول موج نور مرئی جهان را نگاه کند، اما ستارگان به دلیل وجود گرد و غبار در راه رصد باید در طول نور مادون قرمز نزدیک مشاهده می‌شدند و بنابراین تصور این بود که شاید دید مصادون قرمز هابل به اندازه کافی واضح نبوده که ستارگان را به درستی ببیند. وب که به نور مادون قرمز رصد می‌کند، بیش از ۳۰۰متغیر قيفاووسی را بررسی کرد و محققان دریافتند که اندازه‌گیری هابل درست بوده است. آنها حتی می‌توانستند نور این ستارگان را با دقت بیشتری مشخص کنند.بنابراین تا جایی که می‌دانیم، اختلاف در ثابت هابل هنوز وجود دارد و همچنان مشکل ایجاد می‌کند. انواع و اقسام نظریه‌ها برای این اختلاف وجود دارد، از نظریه‌های مربوط به ماده تاریک گرفته تا نقص در نظریه‌های گرانش ما.

آلبرتو مورالس آجویل - کوبا

دریچه